
Železný klíč

Marie Janíčková

Háta se vracela podél potoka domů. Přestože byla noc, šla jistě. Magický úplněk osvětlil celé Rakovecké údolí. Nesla v plachtě vzácné byliny, měsíční rostliny, jejichž účinek závisí na sběru za úplňku.

Dnes vykopala kořen babího hněvu na vyrážku a otoky. Nejen kořen, celý keř je užitečný. Mladé výhonky se nasolí a slouží jako potravina, odvar z květů se použije k barvení vlny. Už ani nespočítá, kolik let takto chodí sbírat byliny, stejně jako všechny generace žen její rodiny. Tajemné umění přecházelo z matek na dcery, ona už nemá komu je předat, jen synové jí zůstali. Dcera nedožila dospělosti, tenkrát její léčitelské umění nebylo nic platné. Truchlila, ale nezahořkla, pokoru v sobě člověk musí mít.

I o muže přišla, už je to dávno, zavalil ho kus skály v nedalekém lomu, odkud osadníci dobývali stavební materiál. Byl potomkem zakladatele osady, zdědil jeho jméno i rychtářský úřad. Dneska ho po něm zastává prvorozený syn. Ještě jí někdy přichází do snů, líbivý statný chlap. Ty kudrnaté vlasy mu záviděly i ženské, však její mladší, Merhlin, je celý táta. I to jméno po něm má.

Ta osada je ukrytá v Rakoveckém údolí už sto padesát let. Když v době kolonizace Dražanské vrchoviny dávný zakladatel, lokátor Merhlin, přivedl odněkud z Dolní Lávy první osadníky, bylo celé údolí zarostlé lesem. S nepředstavitelným úsilím dávní předkové vymýtili les a postavili první domy. Člověk vyrval přírodě kousek místa pro sebe. A dal tomu místu jméno. Merhlin Schlag – Merhlinova mýtina.

Ale příroda se nechtěla nechat pokořit a ukázala svoji ničivou sílu. Řádění živlů, přívalové deště, povodně, které pod silným nánosem písku a hlíny ze

svahů pohřbily většinu usedlostí... Lidé se nevzdávali. Na původní skromnou zástavbu navázaly nové, mohutnější srubové domy, dokonce i statek a kovárna. Háta znala z vyprávění předků tyto staré příběhy a děkovala v duchu přírodě, že je nakonec přijala a poskytla jim přístřeší a obživu. Vždyt dnes čítá osada devatenáct usedlostí a skoro stovku obyvatel.

V měsíčním světle měla údolí jako na dlani. Stavení kopírují potok Rakovec po obou jeho březích. Přehlédla unavenýma očima velké srubové domy na kamenných základech, mlaty, stodoly, sýpky i lehké dřevěné přístřešky. Její domov. Bezpečí.

Tiše přešla kolem Jakubova statku, největšího v osadě, ani jejich rychta není tak honosná. Spousta dobytka, několik koní a čtyřkolový vůz. Hospodář Jakub je po rychtáři nejbohatší z osadníků. Radost a štěstí se mu ale vyhýbalo. Dvě ženy už pochoval, ani děti nemá. Přece jen bohatství není všechno. Ale snad se to změní. Od jara má jeho statek novou paní. Mladička Eliška ráda vyměnila život v nejmenším ubohém stavení, kde se jich tísnilo sedm v jedné jizbě, za nejbohatší usedlost v osadě. Tak velikou jizbu nikdo nemá, dvě pece, sporák a udirna, síň, dlážděný dvůr, prostorné komory, plná spižírna. Pod přístřeškem hluboká obilní jáma, tam vydrží zrno i několik let, aniž ztratí klíčivost. Stáje a ohrada plná dobytka, stodola s mlatem. Tolik bohatství. A že je hospodář starší než její otec? Že jsou jí nepříjemné jeho dotyky, jeho dech? Za všechno se přece platí.

Háta se u rychty zastavila a rozhlédla se. Osada spí. Dávno už má jiné jméno. České jméno. Jak také jinak, česky se hovořilo na hradě Holštejně, v městečku Jedovnice i v okolních vesnicích. Háta si v duchu přefíkala některá jejich jména: Rudice, Šošůvka, Ostrov, Studnice, Bukovinka, Hartmanice, Račice... A když znovu pohledem pohládila svoji osadu, zašepkala: „Bystřec, Bystřec, Bystřec.“ V tom jménu tuší zurčící bystré prameny a věří, že je v něm zakletá jejich energie a síla. V osadě je našťestí vody dost. Přitéká z okolních kopců a je jí tolik, že se musí odvádět z lidských příbytků pomocí kanálků a trativodů. Háta má k vodě velkou úctu. Voda je život. Ne ta stojatá ze studny u Jakubova statku, té nevěří, že studny nikdy vodu nenabere. Na rychtě mají svoji studánku, kde se přitékající voda filtruje přes kamení a písek. V Bystřeci je voda živá, přináší do osady čerstvou sílu přírody a všechno špatné odplaví.

* * *

Stál u kovadliny a kladivem bušil do rozžhavené železné podkovy. Jeho tělo se lesklo potem, vyrýsované svaly jako by měly explodovat. Tmavé kudrnaté vlasy mu padaly na svalnatá ramena, kožená páska mu je marně přidržovala na čele. Každou chvíli pohodil hlavou, aby dostal z očí neposlušné prameny. Vypadal jako mladý bůh, tady vládne ohni, tvaruje železo silou a myšlenkou, s každým úderem ze sebe vyplavuje energii, s každým úderem do něj nová síla proudí.

Řemeslu se naučil u svého strýce Martina, jedovnického kováře. Nadání mladého chlapce Martina překvapilo. Brzy zjistil, že už ho nemá co naučit, a pomohl mu v Bystřeci zařídit vlastní kovárnu.

Jako by nepatřil do své doby, mívá zvláštní touhy, neklid. Ženské něžnosti ho ukotví, ale jen na chvíli. Víc pomůže tvůrčí práce, ve svalnatém obroví dřímá duše umělce. Vyrábí hlavně věci denní potřeby, zemědělské nástroje důležité k obživě. Ale umí i něco víc. Krása je zakletá v jeho silných rukách, pod nimi vznikají nádherné artefakty ze železa. Při tvůrčí práci je klidný a šťastný, s každým novým uměleckým dílem je sám sebou. *Teď jsem to já, v tuto chvíli.*

Na kamenné zdi kovárny visí na skobách několik klíčů. Jsou zvláštní, jiné než ty, které si u něj objednávají hospodáři. Sýpku ani komoru by neode-mkly.

Tyto klíče s překvapivě ušlechtilými liniemi odemykají ženská srdce. Klíč od Merhlina, to je pocta a ocenění, důkaz půvabu a ženskosti. Majitelky si je s pýchou chrání. Klíč plný vděčnosti a vzpomínek, *děkuji a nezapomeň, láska*, s novou milenkou nový klíč, pro každou originál, neboť každá je originál.

Jako dnes v noci Markéta, divoká, požívačná, radostná při práci i při milování, než se tajně, pod pláštěm tmy, vrátila zpátky do své chalupy. Děti se nevzbudí a její muž spí jako špalek, o to se postarala.

„Zaskočila jsem navečer k tvé matce,“ šeptala Merhlinovi uprostřed noci. „Oldřich je sice takový ospalý medvěd, ale pro jistotu, víš?“ Merhlina to pobavilo. Matka jí určitě zase poradila nějakou bylinku pro Oldřichův tvrdý spánek. Vzpomněl si na Hátu a musel se usmát. Má ji rád, je jeho jistota už jen tím, že existuje. Dokud máš mámu, svět je v pořádku.

* * *

Háta ještě v noci připravila byliny k dalšímu zpracování a vychutnávala si chvilku ranního lenošení před rychtou. Její syn rychtář Brun po smrti své ženy vděčně přijímá matčinu péči a Háta to dělá ráda, má ještě síly dost. Na syny je pyšná. I Merhlin jí dělá radost, šikovný kovář, v osadě si ho váží, i v okolí. Sám jedovnický rychtář si jej kolikrát povolal. Dělá poctivou práci, ale jen kdyby si našel ženu a usadil se. Ta jeho nestálost ji zlobí. Ráda by měla pomocnici. A vnoučata.

Seděla na dřevěné lavičce, mhouřila oči v ranním slunci a spokojeně se usmívala. Její rodina je v osadě vážená, i ji, bylinkářku, chovají sousedé v úctě, však už jim mockrát pomohla. V nemocech se vyzná, dětem na svět pomůže, pořád v jednom kole. Potřebují ji všichni, dokonce na hrad Holštejn ji párkrát povolali.

Holštejn. Úsměv jí zmizel z tváře, stará vina se ozvala. Už je to dávno, sedmnáct let to bude v létě, poslala pro ni paní Barbora k porodu služky. Bylo neobvyklé, že by se paní zajímala o obyčejnou služku v těžké hodině, ale říkalo se, že dítě je pánovo. Nepátrala po ničem, šla, když ji zavolali. Dodnes ji to mučí, ví, že neudělala, co mohla. Sotva dospělá, vyděšená rodička tam ležela v potu a krvi, už ani mluvit nemohla, jen očima prosila, život z ní unikal s krví, kterou by Háta uměla, ale nesměla zastavit. Smrt při porodu nevzbudí žádné podezření, to paní z Holštejna dobře věděla. Říkaly pak ženské v podhradí, že tělo nechala svrhnout do Lidomorny, Bože, odpusť.

Pěkné děvčátko se narodilo, hned se mělo čile k životu, dítě se paní neodvážila zahubit. Pan Vok se o dívku zajímal, vychoval ji jako vlastní, však z ní vyrostla krasavice. Panna Kateřina z Holštejna. Hradní pán se v ní jen vidí, ačkoliv se paní z toho může pominout. Když je Vok mimo hrad, dělá prý děvčeti ze života peklo. Ale jaképak peklo, když někdo žije na bohatém hradě. Háta mávla rukou, odháněla výčitky.

Přestože už noc pokročila, zavítal k Hátě host. Eliška ze statku si přišla pro lektvar. Chtěla by počít, ale od Jakuba se nejspíš dítěte nedočká. Do bohaté usedlosti spěchala, člověk se nediví, vyrostla v nouzi. Starého si vzala, ale po mladém kováři kouká tak jako všechny.

Málokdy za ní ženské přijdou, aby jim pomohla k dítěti, osada je pozhnaná, ženské jsou plodné a chlapi plní síly. Ale občas přece některá ne-

šťastná poprosí o pomoc. A Háta pomůže. Má své osvědčené postupy, léty prověřené, ne nadarmo je nejmávanější obyvatelkou osady hned po rychtáři. Než přistoupí k léčbě, musí zjistit, jestli není žena neplodná. Zaručený bezbolestný test to ukáže. Hrst ječmene musí žena vložit do své vlastní moči, a když do deseti dnů vyklíčí, je plodnost potvrzena.

Eliška přinesla Hátě výslužku a pyšně ukázala v dlani naklíčený ječmen, vidíš, jsem zdravá. Nad touto dívkou Háta drží ochrannou ruku. Ví, jaké kruté zacházení si musela jako dítě vytrpět od nevlastního otce, omezeného násilníka, kterého se všichni báli. Jedině rychtář na něj platil. Háta brávala Elišku často s sebou na výpravy za bylinami, tiché a mlčenlivé děvče se rychle učilo. Bylo v něm však cosi temného, zajímaly je hlavně jedovaté byliny. S těmi se musí velmi opatrně, ale pomáhají. Zvala si ji na pomoc i do obchodu, který patřil k rychtě, možná mě jednou zastoupí, myslela si, ale co se Eliška dostala na statek k Jakobovi, neměla už zájem a nejspíš ani čas.

„Tu máš, děvče, dávej mu to večer pít.“

Eliška vzala byliny a usedavě se rozplakala: „Háto, zůstanu marná, to je můj trest. To mám za svou pýchu. Do lepšího jsem chtěla. Ale já už nechtěla mít hlad a mám ráda pěkné šaty.“

„To není žádný hřích. Neplač, výčitkami se trestáš. Ty sama si musíš odpustit. To za tebe neudělá ani Bůh.“

Ale Háta sama nejlíp věděla, že odpustit sám sobě je to nejtěžší. Sklonila se k plačící Elišce a trochu drsně jí zamumlala do ucha: „Ženská, když chce dítě, tak si je prostě opatří.“

Eliška rozpačitě položila Hátě na stůl něco ze zásob své bohaté spíže. Dosud si nemohla zvyknout na to, že si může dovolit někomu darovat jídlo.

Loudala se k domovu a v hlavě už jí zrálo rozhodnutí. Zrodila se představa, při které jí slastně zatrnulo. Je to přece tak jednoduché. Zastavila, nadechla se, pak náhle změnila směr, přidala do kroku a vzala to oklikou kolem kovářny. Po osadě běhá hned několik kudrnatých tmavookých dětí, jejichž otcové jako jediní v nich vidí svoje rysy. I Zuzana má krásnou holčičku s tmavými kučery, takovou by si Eliška také přála.

Rozespálý Merhlin vyšel před kovářnu a překvapeně mžoural na noční návštěvnici. Eliška se zdržela jen chvilku, rychle mu pošeptala, co po něm chce, a plna studu se rozběhla k domovu. Cestou hodila byliny pro Jakuba do trávy. Vítr si je vzal a rozfoukal po louce, nepotřebné, bezcenné.

* * *

Merhlinovi vyčítali nezodpovědnost a divokost, ale zlobit se na něj dlouho neuměli. Jeho úsměv a srdce na dlani odzbrojily každého. Muži oceňovali jeho práci a ženy, ty ho milovaly. Pro jeho fyzickou přitažlivost. Pro jeho lichotivá slova. Pro jeho obdivné pohledy. V jeho blízkosti se každá cítila výjimečná. A on toho uměl využít. Byly přející a měly rády chlapské objetí. A urostlý kovář byl ztělesněním mužnosti. Choval k nim něžné sympatie, užil si jejich milou přítulnost, ale hlavně ocenil to, že se ještě před svítáním, pokorně a snad i poněkud provinile, vracely domů ke svým mužům. Mladé nezkušené ho nezajímaly, tušil, že by ho chtěly k sobě připoutat, a on se ve své svobodě cítil tak dobře.

Markéta, žena Oldřichova, byla vášnivá a v milostném umění vynalézavá, škoda, že Oldřich včera přišel z šenku dřív. To byla noc! Toho křiku! Křičel nejen podvedený Oldřich, křičela i Markéta. Dva muži ji k tomu přiměli. Jeden v kovárně na ovčí kůži a druhý před jejich chalupou u stodoly, když jí, vracející se od milého, vyhrnul suknicí a s bezmocnou zuřivostí ji seřezal potěhem.

Ten první její hlasité milostné projevy dusil v chlapské dlani, *nekřič, má pěkná, prozradíš nás*. Ten druhý ale nechal její bolestné výkřiky rozeznít po celém údolí, *jen křič, frejírko, zasloužíš si to!* Osada se probudila a naplnila emocemi. Chlapským pohrdáním s hříšnou touhou a ženským soucitem s trochou té nepřející závisti. Markéta bude teď na Oldřicha milá, přepadly ji výčitky a také nově probuzená touha, která ji při té bolestné exekuci samotnou překvapila. A pokud se narodí malý Oldřich, ten velký se o něj jistě s láskou postará, i když si možná někdy bude říkat, že ty kudrny nejsou v jeho rodině tak úplně běžným jevem. To není důležité. Každé zdravé dítě v osadě je dar a požehnání.

A Osud se jen pousmál. Měl s jejich osadou jiné plány.

Merhlin se nemusel obávat pomsty ze strany podváděných mužů, kováře každý potřeboval a netroufl by si ho zneprátelit. *Nakonec, kdo si nedokáže ženskou uhlídat, ten si ty parohy snad i zaslouží*. Sice Markétu v duchu politoval, ale už se těšil na noční návštěvu Elišky, která se mu včera stydlivě, ale se slibným úsměvem sama nabídla. Neodmítl, nesmí přece ženu urazit, a nakonec ho to ani nenapadlo, Eliščinu půvaby jitřily už dlouho jeho představitost.

Eliška svému Jakubovi přece jen dala vypít před spaním odvar z bylin. Ale nebyly to ty, co mu měly obnovit mužnou sílu. Tyhle ho naopak měly tvrdě

uspat. Sama je natrhala, už z dřívějšíka od Háty věděla, která bylinka umí přivodit hluboký spánek.

Merhlin už ji netrpělivě čekal, ztratila se v jeho objetí a on v ní, ani nevěděla, jak se nad ránem dostala domů. Klíč od Merhlina, tu vzácnou trofej, si ukryla do rukávu a do rána ho na lůžku držela v dlani. Občas zvedla stíhlou paži a nechala na něj dopadat měsíční světlo pronikající malým okénkem. Výčitky si nepřipouštěla, je mladá a chce od života všechno. Zrak jí sklouzl na spícího starce vedle sebe. Nebyl na něj hezký pohled, přesto si ho prohlížela se zvláštním dojetím. Je mu vděčná, díky němu žije v blahobytu, je na ni hodný a má ho ráda. Nerozumí svým pocitům, ani se nesnaží porozumět. Žije tady a teď. A snad se na ni konečně usmálo štěstí.

Ani kovář už po jejím odchodu neusnul. Promilovaná noc ho neunavila, kupodivu cítil novou energii. Vstal ze zvaleného lůžka a roztopil výheň v kovárně. Svítání ho zastihlo při plné práci. Ještě v zajetí kouzla dnešní noci myslí na Elišku, jak překvapila milostnými praktikami, kde se to asi naučila? Doma těžko, starému Jakobovi už na lásku síly nestačí. Má nejbohatší usedlost, ale ženu si přesto neudrží.

Nezvyklý hluk ho probral z myšlenek. Dnes se odvádějí dávky na hrad Holštejn. Jeho bratr rychtář Brun svolává sousedy. Velká část, co už byla dříve shromážděna na rychtě, je naložena na voze a nyní zbývá ještě vybrat od osadníků zbytek.

Merhlin měl bratra rád, obdivoval jeho moudrost a klid. Jak byli ale rozdílní! Brun se stal rychtářem podle dědického práva, ale popravdě nebylo v osadě muže, který by se na ten úřad hodil líp. Spravedlivý a vždycky ochotný pomoci radou i činem. A jaké pivo na rychtě vařil! Však se tam sousedé rádi scházeli po práci k odpočinku. Jak mu Brun svěřil, aspoň má osadu pod kontrolou, v šenku na rychtě se u piva semlelo všechno, co se kde šustlo.

Rychtář žil sám, před pár lety přišel o mladou ženu. Těšili se na první dítě, ale nechala ho tu samotného, synka si vzala s sebou. Těžko mu bylo, ale na smutek není kdy, musí se postarat o své lidi, o plné sýpky, žít se musí dál.

Nyní stál před rychtou a pohledem sledoval osadníky, řadící se ukázněně do fronty, která pomalu postupovala. Jeden po druhém pod jeho dohledem odevzdávali dávky pro hradní šlechtu. Každý podle svých možností. Selata, drůbež, obilí, vajíčka. Osadníci se neradi vzdávali svých výtobků, ale ne-reptali, je to nařízení vrchnosti, revoluční myšlenky v jejich hlavách ještě neuzrály.

Neposedné děti běhaly kolem a pokoušely se také *odevzdávat dávk*y v podobě klacíků, dokonce i ptačích mrtvolek. Rychtář je rozehnal rázným gestem a zvučným barytonem. Odběhly rychle, bály se ho, byl autoritou pro celou osadu. Za chvíli už se jejich veselé hlásky ozývaly od potoka.

Rychtář se zahleděl na starého shrbeného Chluma, jde s prázdnýma rukama, jeho dva synové nesou na silných ramenou pytle ječmene. Za nimi hlouček rozesmátých mladých žen. Se zalíbením si prohlížel jejich půvabné křivky, pěkné jsou, ale až moc hlučné. Jejich smích mu bolestně připomněl milovanou Bělinu. Zahnal smutné vzpomínky, teď musí dohlédnout na odvod dávek a sám zajistit jejich dopravu na Holštejn. Na to rychtář dbal. Dokud budou plnit své povinnosti vůči hradu, nechá je obávaný hradní pán na pokoji. Pan Vok byl věrný své pověsti loupeživého rytíře, ale na svůj lid zbytečně zlý nebýval. Není třeba mu dát příležitost, aby ukázal svoji krutou tvář. Lidomorna, obávaná sluj přímo pod hradem, už schlamstla ve své strašlivé tlamě bezpočet nešťastníků, kteří se pánovi nebo paní protivili.

Při pomýšlení na Lidomornu mu vyvstal pot na čele. Jak málo stačí k tomu, aby tam skončil i on! Zasmušilým pohledem přelétl své osadníky. Kdyby tak věděli! Nevědí. Na své tajemství je sám.

Brun zatřásl hlavou, až se mu prameny prošeďivělých vlasů rozletěly kolem obličeje. *Soustřed se, chlape*. Vykročil pár kroků dopředu a pobízel:

„Tak pojdte, sousedé, kdo ještě neodevzdal dávku?“

Rozesmátá Markéta mu předala zakrytý košík s vyzývavým pohledem. Přistoupil na její hru a nasadil přehnaně přísný výraz:

„Markéto, jenom jedna husa?“

Markéta se zhoupala v bocích a svůdně si olízla horní ret. „Nevím, jak se to stalo, rychtáři, ale ty ostatní mi uplávaly po potoce neznámo kam!“

Rychtáře překvapila živočišná reakce jeho těla, ale nedal to znát a raději ustoupil z dosahu jejího kouzla. *To je ale potvora, ta Markéta*. A ona, dobře si vědoma moci své ženskosti, pohodila hřívou barvy zralého obilí a kočičí chůzí uvolnila místo dalšímu v řadě.

Pohledná usměvavá Zuzana podává rychtáři malý soudek. Ten nechce dát najevo, že ho Markéta vyvedla z míry, a přehnaně komisně říká:

„Nestydíš se, Zuzano, jenom jeden soudek meu?“

Zuzana není taková koketa jako Markéta, ale o to víc má prořízlou pusu:

„Nebudeš mi to věřit, rychtáři, ale uletěly mi včely!“ Nasadila výraz, jako že jí opravdu uletěly včely, čímž rozesmála celou řadu sousedů. Markétin provokativní smích byl slyšet ze všech nejvíc.

Přistoupila Eliška, ta se neusmívá, do očí nepodívá. Podávala košík plný vajíček. Brun jej beze slova převzal. S Eliškou se nedá žertovat, je už od dětství uzavřená do sebe, vždycky se dívá vystrašeně a zároveň skoro provinile. Štíhlá jako proutek, kaštanové lesklé vlasy se jí neposlušně derou zpod čepce, s nikým nepromluví, hlavu sklopenou. Vždycky byla jiná, málokdy se družila s ostatními, vystačila si sama.

Ženské si ji prohlížely se závistí, *má zase nové šaty*. Dokud žila v nejchudší chatrči, měly ji tak nějak radši. Kolikrát jí pomohly, darovaly jídlo nebo obnošené šaty. Byla jim vděčná a ony mohly být hrdé na svoji laskavost a dobrotu. S jejím příchodem na Jakubův statek se to změnilo. Už nepotřebovala jejich pomoc, a přestože zůstala skromná, nepřály jí bohatství, ovšem žádná z nich by si to nepřiznala ani sama sobě.

Markéta věděla, tak jako všichni, že víc než třetina vozu, který tu stál připraven k odjezdu na hrad, jsou výdobytky z Jakubova statku. Přesto si neodpustila rýpnutí a ozvala se hádavým hlasem:

„A Elišce nic neřekneš? Ta nese jenom pár vajíček!“

„Asi jí ty ostatní vypil tchoř, že?“ odpověděl rezignovaně rychtář a gestem popohnal ženské. Není čas na plané řeči, ještě několik osadníků čeká v řadě.

Eliška nečekaně zaútočila jako divoká kočka. Strčila do Markéty.

„Co se o mě staráš, Markéto, o sebe se starej, však máš horší hřích!“ Markéta nečekala útok a upadla na zem. Hned byla na nohou a se zuřivým výrazem se rozběhla proti Elišce, chytila ji za vlasy a prudce šklubla. Eliška, ochromená bolestí, stála jako přimrazená. To už Zuzana chmátla rozlícenou Markétu ze zadu za tuniku, až ji roztrhla. Eliška se mezitím vzpamatovala, prudce se otočila a zaryla Markétě nehty do krku. A už byly všechny tři v klubku na zemi. Ozýval se ženský vrískot a nadávky.

To velmi zaujalo mužské osadníky a začali rozvášněné ženské povzbuzovat. Také děti zanechaly hry a vykukovaly za sukněmi matek. Nebylo to pro ně nic výjimečného, rvačky se tu občas semlely. I z domu to znaly, nejedna táta právem silnějšího občas mámě uštědřil nějaký ten strkanec. Jen malý Jan to měl jinak, jeho máma pravidelně bila jeho otce, ačkoliv byla dvakrát menší než on. Ale tahle bitka, to bylo lepší než hra v potoce. Dětem zaskvítily oči, už i jim někde v hloubi dřímala pudová přitažlivost násilí.

Rychtář sice uvítal zpestření, ale věděl, že musí zakročit.

„Ženské jedny zpropadené, tak už dost!“ Podíval se přes potok ke kovárně po Merhlinovi, i jeho ženské hlasy vylákaly ven, jak s pobaveným výrazem sledoval bojující dračice. Sluší mu to, samolibě se usmívá, všechny tři divoženky zná víc než důvěrně. Brun se zamračil. *Však já vím, bratříčku, kdo je původcem rozbrojů mezi ženskými.*

Bojovnice byly od sebe odtrženy, vydýchávaly vztek a sčítaly škody. Odcházel ke studni, to se přece ještě musí dořešit! Eliška utírala slzy, Zuzana si tiskla na prsa roztržený živůtek. Markéta hrdě za povyku chlapů nechávala za sebou vlát poničené šaty, *jen se dívejte!* Šatů je škoda, lepší nemá a dá to práci, než je opraví, ale tahle chvíle ženské převahy jí za to stojí. Koukne po Merhlinovi, ano, dívá se, určitě už lituje, že ji tak rychle vyměnil za jinou. Merhlin si všiml jejího pohledu a zmizel v kovárně.

Děti vytušily, že zajímavá podívaná ještě neskončila, a běžely se rychle ukrýt za studnu.

Vtrhli dovnitř jako velká voda, rozesmátí, bezstarostní.

„Dobrý den, dědečku,“ ukázala Bára v úsměvu dokonale rovné zuby. Rovnátko sundala teprve před půl rokem a výsledek byl super. Ještě že babi Alžběta ji vzala k zubaři, mámu to ani nenapadlo a Bára sama byla s maličko pokřivenými zuby celkem smířená.

„Ahoj, dědo, máš seznam na nákup?“ hrnul se k dědovi Roman. Už se těšil, že si půjčí od mámy auto a zajedou s Bárou do Brna. Budou courat po obchodáku a pak ji pozve na suši.

„Už mám nakoupeno,“ rozmetal děda všechny plány.

„Fakt, jo? S čím chceš teda dneska pomoci?“

„S ničím, chlapče, představ si, že už mám pomocníci.“

„No dědo? To jsou změny.“

„Ty teprve nastanou.“ Pokynul jim, aby se posadili, a rovnal si v hlavě myšlenky. Svěřil se jim se svým rozhodnutím. Zdá se, že není na co čekat. Čas se krátí.

„Nějak mě dostihlo stáří, děti. Trochu přemýšlím, rekapituluji a tak. Rozhodl jsem se, dokud jsem ještě tady, změnit pár věcí.“ Josef uslyšel Venušiny kroky a došlo mu, že ji musí představit: „Především jsem si najal pe-

čovatelku. Paní Venuši. Je to hodná a šikovná dáma. A vypadá skoro jako opravdická venuše,“ spiklenecky mrkl na Romana.

„Jo. Věstonická.“ Venuše vplula do pokoje, na ruce podnos s pitím jako zkušená servírka, položila před každého vychlazenou lahev s brčkem a pozdravila se s mladými. Zdálo se jí, že je vyrušila, tak raději zmizela zase v kuchyni.

„A jaké ještě další věci chcete měnit, dědečku?“ zajímala se Bára.

„Chci udělat něco pro lidi. Je toho spousta, co by se mohlo změnit k lepšímu. Jen tady v Jedovnicích.

Roman vzal Báru za ruku. Oba sledovali Josefa s netajeným obdivem.

„Teda dědo, respekt!“ doprovodil svá slova gestem Roman.

„Ale nech toho,“ odmítl Josef uznání. Spíš se styděl za to, že mu to celé došlo teprve teď. Dávno už mohl pomáhat, prostředky na to měl vždycky.

„Mohl jsem, tedy měl jsem to udělat už dávno. Pak mi přijdete pomoci zabalit nějaké obrazy, chci jich pár prodat.“

„Ty budeš prodávat obrazy?“ Dědova sbírka platila za rodinný klenot a Roman nějak tu informaci nemohl pobrat.

„Každý nemá takové štěstí, jako jsem měl v životě já. Myslím, že nastal čas být konečně někomu užitečný.“

Roman s Bárou zaraženě mlčeli. Josef si uvědomil, že své myšlenky vlastně poprvé vyslovil nahlas. Jako by je tím potvrdil. Jeho vize získala novou energii a začala se uskutečňovat.

Vracející se Venuše stanula ve dveřích. Neodvážila se je vyrušit. Slyšela dobře, co Josef říkal, a nechtěla tomu uvěřit. Zнала ho ještě ze sedmdesátých let. Byl „někdo“. Dnes by se řeklo VIP. Byl sice z těch slušných, to zase jo, ale jednou patřil mezi papaláše. Že by se na stará kolena tak změnil? Jestli to teda myslí vážně, tak klobouk dolů.

„Úkolem číslo jedna jsou moje osmdesáté narozeniny. Bude se slavit! I s ohňostrojem! Kdoví, jestli už to nebude naposled.“

„S narozeninami si nedělejte starosti, připravím pohoštění jako v interhotelu,“ osmělila se Venuše. „Kdo všechno přijde?“

Josef se narovnal na vozíku: „Pozval jsem syna Huberta a snachu Gizelu, to jsou rodiče tady Romana.“

Roman se přehnaně uctivě uklonil a Venuše se na něj vesele ušklíbala. Moc se jí oba mladí líbili.

„No a druhého syna, Radovana, jste před chvílí viděla, je svobodný a bezdětný. Žije momentálně s přítelkyní Alenou.“ Nikomu z přítomných neunikl opovržlivý tón, když zmínil její jméno.

Bára vstala a rozpačitě popošla k Venuši: „Alena je moje máma, víte? A Radovan je super, už jsem měla hodně tatínků, můžu srovnávat.“

Venuše byla zmatená, co to ta holka říká, tropí si z nás žerty?

„Radovana mám fakt ráda. Je s ním sranda,“ přisadila si Bára.

Josef se uchechtl: „Jo sranda, někdy až moc. Je to umělec na volné noze a nebere život moc vážně.“

„A co ten druhý syn, jak že se..., Hubert?“ zajímala se Venuše.

„Otcy bych radši nerozebíral,“ zabručel Roman. Hovor nabíral nežádáný směr.

Josef si všiml, že Roman ztratil náladu, ale nechtěl se dotknout Venuše tím, že by jí neodpověděl, tak zvolil diplomatickou odpověď.

„No, Hubert, ten zase bere vážně úplně všechno. Je zodpovědný, váží si majetku.“

„Zodpovědný? To je eufemismus, dědo. Táta je lakomec a život s ním je docela peklo. Nechci o tom mluvit.“ Roman vypadal rozpačitě, nechtěl paní Venuši ani dědečka urazit, ale odmítal v hovoru o otci pokračovat.

„Dobře, tak z jiného soudku,“ slitoval se nad ním děda, „co ta tvoje baka-lářská práce? Pověz tady paní Venuši, o čem píšeš.“

„Děláme na tom spolu s Bárou. Téma je zaniklé středověké osady,“ roz-zářil se Roman.

Bára nasadila skromný výraz: „Já mu jen trochu pomáhám. Hlavně se za-měřujeme na Bystřec, víte, jak jsou ty vykopávky.“

Josefovi se vybavily staré vzpomínky: „Dobře to tam znám.“

Venuše měla sice nejasný pojem o nějakých vykopávkách, ale nikdy na tom místě nebyla.

Roman si neodpustil trochu poučování: „Ta osada zanikla asi v roce 1401. Dodnes se vlastně neví, co se tam stalo. Nejdřív se soudilo, že ji vypálili husité, ale potom se zjistilo, že byla zničena v období markraběcích válek.“

„Tenkrát to tady všechno patřilo pod holštejnské panství, na hradě Holš-tejně vládl Vok III. a ten bojoval s Janem Puškou z Kunštátu,“ nechtěla zů-stat pozadu Bára.“

Roman se zvedal ze sedačky a galantně pomohl vstát i Báře.

„Víš co, dědo? Na tvoje narozeniny vezmu notebook. Ukážeme ti, co už máme hotové.“

„To jsem zvědavý. Už teď se těším.“

Venuše je vyprovodila ke dveřím a potom beze slova podala Josefovi léky proti bolesti. Tentokrát se nebránil.

Romanovi se ještě nechtělo s Bárou rozloučit, tak ji přemluvil k odcházce. Přijala ráda, měla plnou hlavu příběhu, který se začal odvíjet nečekaným směrem. Odcházeli k rybníku, dají si na Barachově vinný střík a proberou to. Na městečku vzala Bára Romana za ruku.

„Víš, já si ty postavy z bakalářky představuju jako lidi, které znám,“ uchichtla se, „tak třeba paní z Holštejna, to je celá tetička Drahuše.“